

ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМ СУДОМ ЮРИДИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ПОЗИЦІЇ

Цховребова М. Г.

*здобувачка вищої освіти ступеня доктора філософії 3 курсу
кафедри державно-правових дисциплін
факультету права та економіки
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Формування правової позиції адміністративним судом є складним багатоаспектним процесом, що вимагає науково обгрунтованого підходу до розробки алгоритмів його втілення у життя, використання юридичних технологій та юридичного інструментарію. Згідно широкого підходу, під правовою позицією в межах публічно-правового спору, слід розуміти закріпленій у правовому акті результат аналітично-аргументативної роботи суду, учасників справи, щодо юридичної кваліфікації фактичних обставин та правовідповідного алгоритму вирішення адміністративної справи в цілому, або питань які розглядаються на окремих стадіях адміністративного провадження.

Будучи особливим різновидом юридичних справ, адміністративна справа є переданим на вирішення адміністративного суду публічно-правовим спором. Кодексом адміністративного судочинства України визначено, що до компетенції адміністративного суду віднесено розгляд і вирішення адміністративних справ. В свою чергу саме поняття «суд» тлумачиться як – суддя адміністративного суду, який розглядає і вирішує адміністративну справу одноособово, колегія суддів, інший визначений КАСУ склад адміністративного суду [2].

Перед судьями адміністративного суду стоїть комплекс завдань, спрямованих на забезпечення ефективного, справедливого та законного розгляду публічно-правових спорів. Суддя повинен реалізовувати основне призначення адміністративного судочинства – захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень, зокрема від рішень, дій або бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових осіб.

Забезпечуючи дотримання законності у сфері публічного адміністрування, діяльність адміністративного суду, заснована на принципах

верховенства права, рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін, гласності судового процесу, відкритості інформації щодо справи та розумності строків провадження, сприяє утвердженню й розвитку правової держави.

Перш ніж встановити особливості юридичних технологій формування правової позиції адміністративним судом, слід визначитися із загально-теоретичним розумінням поняття «юридичні технології» та його співвідношенням із суміжними категоріями.

Д. Г. Манько вказує, що «Юридична технологія – сукупність науково-обґрунтованої інформації (правил, способів, методів, концепцій та ін.) щодо використання юридичного інструментарію при створенні правових актів і здійсненні юридичної діяльності».

Юридична техніка – сукупність юридично-технічного інструментарію (засобів), який слід використовувати при створенні та вдосконаленні письмових правових актів.

Юридичний інструментарій – система загальносоціальних і спеціально-юридичних засобів, використання яких забезпечує реалізацію завдань юридичної науки і практики» [3, с. 319].

Вказаний підхід засновано на поділу матеріальної (юридична техніка) та інтелектуальної (юридична технологія) складових які забезпечують належний рівень здійснення юридичної діяльності, в тому числі, і з формування правової позиції.

Приймаючи за основу ці обґрунтування, хотілось би звернути увагу на певні аспекти, які деталізують, а в окремих випадках, приміром, щодо розуміння «юридичного інструментарію», розвивають наведені визначення.

По-перше, деякі автори не проводять подібної сепарації об'єднуючи всі ці процеси поняттям «юридична техніка».

Приміром І. Д. Шутак вказує, що «юридичну техніку розглядають як сукупність правил, прийомів, способів підготовки, складання, оформлення юридичних документів, їх систематизації та обліку, що забезпечує їх досконалість, ефективне використання» [6, с. 85].

М. Г. Хаустова вбачає, що «ефективність і результативність законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів великою мірою залежать від точності юридичного формулювання, від того, наскільки вони є логічно пов'язаними та послідовними в єдності застосування юридичних понять і термінів. На це й спрямовані правила та способи юридичної техніки, яку використовує нормотворець під час підготовки проєктів нормативно-правових актів» [5, с. 46].

На нашу думку підхід М. Г. Хаустової певною мірою звужує розуміння природи юридичних технологій і не відображає сучасного стану розуміння поняття «техніка».

Слід погодитися із І. О. Биля-Сабадаш, що «з огляду на те, що терміном «техніка» можуть позначатися різні за своєю природою і призначенням явища, слід відрізнити поняття юридичної техніки від: 1) техніки в матеріальному смислі; 2) техніки діловодства; 3) техніки збирання й аналізу емпіричної інформації. Техніка в матеріальному смислі – це сукупність певних матеріальних засобів, які застосовуються суб'єктами в процесі наукової та практичної юридичної діяльності. Техніка діловодства складається із сукупності засобів документування й організації роботи з документами в процесі юридичної діяльності. Вона пересікається з юридичною технікою, коли стосується юридичних аспектів оформлення документів. Водночас техніка діловодства відіграє самостійну роль, коли йдеться про суто зовнішнє технічне оформлення документів, яке не впливає з їх юридичних якостей» [1, с. 45].

Всі ці моменти відображають перш за все саме матеріальний аспект, відтак, у нашому дослідженні будемо відштовхуватися від запропонованого Д. Г. Маньком розуміння юридичних технологій як інтелектуальної складової юридичної діяльності «правил, способів, методів, концепцій».

По-друге, певною мірою спірним виглядає визначення юридичного інструментарію. Так, на нашу думку, враховуючи сучасні тенденції діджиталізації у державній та правовій сферах, окрім зазначених «загально-соціальних і спеціально-юридичних засобів», слід виділяти ще й інформаційно-комунікаційні засоби (електронні бази даних, юридичні чат-боти засновані на штучному інтелекті, електронний суд тощо). Сучасний суддя має вміти користуватись цифровими ресурсами, автоматизованими системами, правовими базами, електронним судом тощо, з метою підвищення ефективності правосуддя.

По-третє, враховуючи приписи статті 2 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 02.06.2016 р., «суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [4], зазначене зумовлює обов'язкове врахування критерію «правовідповідності» у визначенні поняття юридичних технологій.

Враховуючи наведені положення, під юридичними технологіями формування правової позиції адміністративним судом слід розуміти сукупність правовідповідних та науково обґрунтованих підходів, процедур та методів, які використовуються суддями для аналітико-аргументативної діяльності та фіксації її результатів у тексті судових актів з метою надання юридичної оцінки фактичним обставинам та вибору правової конструкції вирішення публічно-правового спору в цілому, або питань які розглядаються на окремих стадіях адміністративного провадження.

Підсумовуючи, слід зазначити, що суддя в адміністративному процесі має балансувати між захистом приватних та публічних інтересів забезпечуючи реалізацію загально визнаних цінностей відповідно до норм права. Відтак, через належну обґрунтованість власної правової позиції у судових актах, суддя сприяє не тільки підвищенню правової культури, але й закладає засади довіри до правосуддя.

Література:

1. Биля-Сабадаш І. О. Юридична техніка як різноаспектна категорія. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Випуск 16. 2008. С. 37–45. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/3100/1/Bula-Sabadash_37.pdf

2. Кодекс адміністративного судочинства України. Кодекс України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

3. Манько Д. Г. Юридичні технології та алгоритми формалізації права у вимірі юридичної діяльності : монографія / Д. Г. Манько. Одеса : Фенікс, 2019. 320 с.

4. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

5. Хаустова М. Г. Правила юридичної техніки в правових системах Туркменістану та республіки Узбекистан. *Юридичний науковий електронний журнал*. №1. 2021. С. 42–47. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2021/10.pdf

6. Шутак І. Д. Юридична техніка як сфера наукових знань і навчальна дисципліна. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3. С. 81–86.